

БУРЯТ УНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Сөвөдэй орган

№ 142 (9589)

1961 оной юниин 17, суббото

Сэн 2 мүнгэн

1961 оной юниин 15-да радиогоор, телевиденээр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэнэн үгэ

дэлгэцтэ хүндэтгэ! Министр! Ямар мэдэжэ байнат, би Вендээ эрхэб. Тэндэ Америк Холбоото Штадуудай президент Джон Кеннедигэй үдэрэй туршдаа уулд, хөөрлөөб.

Эн тухай манай хэблэл мүн бүхы дэлхэйншье гэдэ олохон материал тогтодон байгаа. Вендээ хадаа президент Кеннедиг баруулагданан хануул-бэшүүдтэй таанай хуули хангалтай. Энэнай ма, водородно зэбсэг тургы болуулах асуудалаар, манитай эбэй хэлсэе ба асуудалаар, энэ үндэни дээрэ Баруун Берлин асуудалыг шидхэхэ бэшүүд болоно. Рателевиденээр президент эдинн үгэ хэлэны тааналонхи уншаа ёһотой. Тээлэннини манай газетэд хүсэдөөр толилодоо.

Мэндэ США-гэй президент хараа бодолое, Вендээ туй уулзаһанаа тэрэнэй эһэнни советскэ олонийнаар мэдэхэ болонхой. Ярим хараа бодолоо мур би хэлэхэ, президент Кеннедиг Вендэ уулзаа эдлэн тухайгаа өөрнанамажануудыг дуулгаха датайб.

Манай мэдлээр, энэ уулзын урда тээ дипломатиче гуримаар дамжуу хараа бодолоо хэлсэн, тоото Штадуудай президент хоёр хоорондоо түсбэшүүдэ абалсан бади. Тингээд нимэ уулза хэхэ гэлсэн, тэрэмнай юн 3-да, 4-дэ Вендэ бол байна. Энэмай США-шэнэ президент бид хоёр хоорондоо шухала асуудалаар, манал бодолоо хэхэ, сэхэ хөөрлөдхэ арга юм.

Эна ошохо замдаа бидэнэр эднэгөөр Чехословакиа хангалта хүрэхэ айшаһан, Чехословакин социалистиче республикын президенттэй, Чехословакин коммунистиче партиин ЦК-гэй нэгдэхэ утарь нүхэр Антонин Новийтой, мүн Чехословакин үбэрлэхэ бусад ажаллагшадтай найса хөөрлөбди.

Эна дүү Чехословакиа би дахин ябаһан байнаб. Тэндэ тэндэ айхабтар ханаар, үнэн зүрхэнөө угтаа гэм. Мүнөөшье батимэ байгаа. Хаанашье дадамнай тон дүтүн ямарай ёһоор, ажабайцаа хараа бодолоор, уг тургоороо холбоотой туряаханар тээ шэнгээр маане угтаа.

Коммунизм байгуулха эдэр найдамтайгаар хүжэжэ манай гайхамшагта. Эхэ ялонь маанай ябжа хадаа чехүүд, словагууд хадаа айхабтар баяртайр, хүндэмүүшээр хандаба. Тээ үгэ хэлэхтэйгээ даша-цуулан, Чехословакин социалистиче республикын шидхэжэ, манай бүхы дэлгэцтэ үшөө дахин үрхэгээ хүсэлтэйб.

Манай бүхы социалистиче оронундай хоорондоо нимэл үдэса холбоон би болоом даа. Шэнэ, социалистиче дэлхэй байгуулха нийдэ агуухэ хэрэг маанашье үшэмнай дүтэ түрэл, эблэгч нэгэ бүлэ болгон нэрлээ. Өөрнөгөө арадай дээ хүсэлтэ үмэглэн хамлаа ябахад, манай орой хүтэлбэрлэхэ ажаллагшад социалистиче хуудай бүхы арадуудай дээ хүсэлтэе, социализм үгэ хэрэгтэ, дэлхэй дээрэ

рз бата бэхи эб найрамдал тогтоохо хэрэгтэ үмэглэн хамгаална бшуу. Советскэ Союзай Министрүүдэй Сөвөдэй Түрүүлэгшын, Америкын Холбоото Штадуудай президентын хоорондоо түрүүлэгшын сэхэ холбоо харилсаа тогтоохо, шухала асуудалнууд аар панамжануудаа хэлсэхэ найн арга эгээл саг соонь олгохо зэргэтэй энэ уулзалга хоёр оройн хоорондохи харилсаануудта, мүн шэнэ социалистиче дэлхэйн ороноудай, капиталистиче ороноудай хоорондохи харилсаануудта ямар нүдөө үзүүлэхэ гэжэ Америкын Холбоото Штадуудай президенттэй уулзаһанаа ошохо ябахад, энэ түрүүнд бидэнэр бодом-жоолобди.

Иимэ уулзалганууд шухала гэжэ бидэнэр тоолобди. Юундэб гэхэдэ, мүнөө үе сагта дипломатичека шугамууд аар шидхэхэн бэрхэтэй, хэрбээ тингээ хэлэхэ болохо наань, юрын дипломатичека шугамуудаар шидхэхэ дэхэшьегүй асуудалууд правительствонуудай толгойлогшоноор заабол уулзаха ёһотой гэдэн эрилтэ табина. Хэрбээ эдэ правительствонуудай толгойлогшоноор гүрэнүүдэй хоорондоо эб найрамдал хангаха тухай үнэнхэ зүрхэнөө боддог лэ наань, нимэ уулзалганууд шухала байна. Гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудаар тон шухала, эгээл шидхэгдэхээр болоһон асуудалуудыг шидхэхэ эрхэ байдал би болгохо, уласхоорондын шахаруу шанга байдал нуларуулын тулада хүлэсэтэйгээр, алхам алхам аар ябаха, манай хүсөөр лэ хэлэхэ болохо бүхы юумэнуудыг бэсүүлэхэ гэжэ бидэнэр өөһэдэн талаһаа үнэн зүрхэнөө оролонобди.

Холбоото Штадуудай президенттэй уулзаха үдөө зүбшэн хэлсэн тордохой асуудалуудта оройн урда тээ би нимэ юмэ хэлэхэе ханааб. Вендэ болон уулзалгын үдэ тон найн эрхэ байдал хоёр талада ханганхай тула эхэ оролдог гарганаанай түлөө Австриин федеральна президент господин Шерфдэ, федеральна канцлер господин Горбахта, вице-президент господин Питтермандэ үнэнхэ зүрхэнэй баяр хүргэхэ ханаатайб. Мааналта, Советскэ Союзай түлөөлэгшэдтэ, найнаар, налага захидоор хандаһананай гайхамшагта Венын хүн зондо баяр хүргэхэ хүсэлтэйб.

Вендэ президент Кеннедиг хоёр хоорондоо зүбшэн хэлсэгдэн асуудалууд тушаа манай хараа шугамыг мүнөө хэлхэмийн, хүндэтэй нүдэ, зүбшөөгт. Гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаата гү, али шидхэгдэхгүй асуудалуудыг хайшан гэжэ эгээ найнаар шидхэхэб гэжэ, манай наанамаар, бодожо байһанаа хэлэхэ хүсэлтэйб. Юуб гэхэдэ, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай элэ асуудалууд шидхэхээр болонхой, шидхэхээр болохоо бүри үнэгэржеше байна, заатагүй шидхэгдэхэе ёһотой болоод байна бшуу.

Бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха асуудал эгээл нимэ шухалын шухала, тон шидхэгдэхээр болоһон асуудалуудай нэгэниини гээшэ. Буу зэбсэг хуряаха асуудалыг Советскэ Союз, хэнэшье мэдлээр, заабол хойно хойноһоо хубаруулан шидхэхэ оролоно. Арбаад жэлэй туршдаа бүхы дэлхэйн урда энэ асуудалыг Совет гүрэн табижа байна. Агуухэ Ленинэй эдлэхэ үгсүүлээр үшөө 1922

ондо, Генуэзскэ конференци дээрэ бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха асуудал Советскэ Союзай табиһыень хануулах. 1927 ондо энэ асуудалыг Нацануудай лигинин урда бидэнэр табяа нэмди. Тинхэдэ энэ асуудал шидхэхэ шадагдаагүй нэн. Тинхэдэ империалистнар дэлхэйн дайе эхилхэн юм.

Дэлхэйн хоёрдохи дайн арадуудта айхабтар эхэ уй гашуудал, һандарал эбдэрэл ушаруулан байна. Тэрэнэй хүүүлээр лэ буу зэбсэг хуряаха асуудалыг түргөөр шидхэхэйн түлөө улам эхэ хүсэтэйгөөр тэмсэжэ байнабди. Буу зэбсэг хуряаха асуудалыг найн тээшнэ шидхэхэйн, дэлхэйн шэнэ дайнай аюулыг усадхахын түлөө Нэгэдэмэл Нацануудай Организацидашье, тэрэнэй газар тээшье бүхы боломоор арга боломжо бидэнэр хэрэглэбди.

Атомна хүсэний талаар ООН-эй комиссин хүдэлмэридэше Советскэ Союз хабаадлаа. Ядерна зэбсэг хорихо тухай зүбшэжэ, хэлсэе баталхэнь тэрэ комиссида даалгалдан байгаа. Юрын зэбсэгүүд тушаа би болгодоһонше коммунистуудта хэлсэнүдэ хэбди. 1950 ондоо, буу зэбсэг хуряаха нэгэдэмэл комиссин би болоһондоо хойшо Советскэ Союз тэрэнэй хүдэлмэридэ эдлэхтэйгээр хабаадлаа. Энэ комиссин подкомитетдэ Лондондо, Нью-Йоркдо манай түлөөлэгшэд дүрбэн жэл зүблөөнүүдэ хээ. Тэндэ олон дурадхалууд оруулагданан, олон гүрэнүүд шангаданан юм. Теэд буу зэбсэг хуряаха асуудалыг шидхэхэ хэрэг нэгэшье алтана ургалшаа ябаагүй.

Бэшэ ороннуудта орходоо ондоо бүридэлтэйгээр нёдондо жэл буу зэбсэг хуряаха асуудалаар арбан гүрэнүүдэй комитет Женевэдэ сулгараа нэн. Тэндэ табан социалистиче гүрэнүүд, табан баруун гүрэнүүд хабаадаа. Теэд Баруун гүрэнүүдэй дура хүсэлгүй байһан дээрлээ тэрэ комитетдэ буу зэбсэг хуряаха талаар ямаршье найн үрэ дүн туйлагдаагүй. Хэрбээ буу зэбсэг хуряаха асуудалаар коммунистуудта, подкомитетдэ бэшгэлдэн бүхы саархануудыг Женевын нуурта хээ наа, тэрэн эрьшэнэ ханжа гараха нэн гэлсээг. Саарханшье эхээр гаргалдаа. Зүгөөр буу зэбсэг хуряаха асуудалыг ёһотойгоор шидхэхэ хэрэгтэ дүтэлжэ эрэгдээгүй.

Ажал хүдэлмэридөө эдэ бүхы комисси, подкомитетүүд юундэ амжалта туйлаагүйб гээд асуудана. Юундэб гэхэдэ, баруун гүрэнүүд шухала хэлсэнүүдэ хэхээр үшөө бэлэн болоогүй байшоо. Буу зэбсэг хуряаха хүсэлшьегүй, хэрбээ сэрэ руун хэлэе наа, мүнөө хүрэтэр тэрэниие бэсүүлэхэ дурашьегүй байна. Иимэ хараа шугамтай байдаа ямаршье правительство арадуудай урда сэхээ хэлэхэ шадахагүй! Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар Баруун гүрэнүүд Советскэ Союзтай тордохой хэлсэнүүдэ хэхэ дүрэгүй. Энэнь тухайгаа олонинтэдэ гэдэнэр үнэн зүруунь, сэхэ хэлэхэе айна.

Президент Сунарнын Москва ерэнэн тушаа
МОСКВА, юниин 15. (ТАСС). Индонезин Республикын президент, премьер-министр доктор Сукарно, мүн тэрэнтэй суг ябалсанан хүнүүд Пекинхэ «ТУ-114» самолёдоор Югослави ошохо замдаа мүнөөдэр эндэ эрбээ Индонезин Республикын, Советскэ Союзай гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэнэн Внуковска аэродром дээрэ СССР-эй Министрүүдэй Сөвөдэй

Капиталистичека монополинууд буу зэбсэг эхээр бүтээн гаргажа баяжана. Тинхэнээ тэрэ хэрэгтэ саашан үргэлжэлүүлхэ дуратай ха юм. Зүгөөр эдэнээ ноухын тула хэлсэнүүдэ хэхэ байһан шэнгээр харагдаха хэрэгтэй ха. Тингээд лэ гэдэнэр дипломатичека нимэ хараа шугам шэлээ ёһотой. Тэлэнэр хэлсэнүүдэ хэхэнээ сэхэ арсангүй. Гэхэтэй хамта буу зэбсэг хуряаха талаар тордохой дурадхалуудтай зүблөөнөгүй. Хэлсэдгэе, юмэе яажашье наань үшөөлуулха, удааруулха гэжэ болоно. Табидаһан зорилгонуудай бэсүүлэгдэхгүйн түлөө яжаа наад тойбо татахаб, буу зэбсэг хуряаха хэрэг мухардуулга гэжэ тусхай хараа шугам зохижо табиһан байна.

Бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха тухай асуудал ООН-эй Генеральна Ассамблейин үзэмжэдэ Советскэ правительствын даалгабарар би табяа нэм. Буу зэбсэг хуряаха асуудалыг шидхэхэйн түлөө тэдэ дурадхалууд найн үндэһэ нуури болохо байгаа. Хэрбээ манай эдэ дурадхалуудай абгаад байгаа наань, буу зэбсэг эхээр түхээр хүшэр хүндэ ашаанһаа, худан халгаха ракетно-ядерна дайнай аюулаһаа арадууд хэтэ мүнхэдөө мултлан халажа байгаа бшуу. Хэрбээ Баруун гүрэнүүд бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха тухай зүбшөөгөө наань, тэдэнэй дурадхалан хинан шалгаха ямаршье гуримыг Советскэ Союз абахаар бэлэн гээд энэнтэй хамта бидэнэр мэдүүлэхэ нэмди. Би мүнөөшье энээнээ эрид шууд дахин дабтанаб.

Гэхэ зуура хинан шалгаха асуудалууд аар Советскэ Союзай хараа шугам буу зэбсэг хуряаха хэлсэнэндэ наад тойбо ушаруула, элэ асуудалуудаар мааналтай үгээс ойлголсожо шадаһангүй гэдэн хэбэртэйгээр Баруун гүрэнүүд баталан хэлэнэ.

Уласхоорондын нягта нарин, ашатай туһатай хиналта Советскэ Союз табиха хараа бодолтой гээд үшөө дахин дабтанаб. Хинан шалгаха тухай танай дурадхалуудыг бидэнэр абахаар бэлэмди, США-гэй господин президент, Зүгөөр таанад бүхыдэнэ, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха тухай манай дурадхалуудыг абгагты. Тингээд хааннай буу зэбсэг хуряаха хэлсэнүүдтэ мухардаха ушар байхагүй.

Бидэнэр буу зэбсэг үнэн ёһоор хуряаха, буу зэбсэг хуряахада, бүхы гүрэнүүдтэ ади эрхэ байдал хангахыг хүсэнбди. Тингээд лэ байгаа наа, буу зэбсэг хуряаха ушарыг хэрэглэжэ, хэншье, хээзэ бэлэн болоогүй байхаар юмэ хэхэ гэжэ оролдохгүй. Тимэ хубяа хараһан юмэ хэхэ гэжэ оролоо наань, бусад ороноудай аюулгүй байдалда аюул ушаруулагдаха. Буу зэбсэг хуряаха хэлсээ бэсүүлэхэ шата бүхэндэ нягта нарин хинуул шалгалта тогтоохо хэрэгтэ манай дурадхалууд хараална. Хэрбээ буу зэбсэг хуряаха хэрэгтэ бэсүүлэгдэ наань, аргагүй нарин эрхо хидуул лэ хэрэгтэй болохо гэжэ бидэнэр

Е. А. Фурцева Москвага бусаби
МОСКВА, юниин 15. (ТАСС). СССР-эй Культурын министр Е. А. Фурцева Исланди болон Англи ошоһоноо мүнөөдэр Москва бусажа эрбээ.

тоодонобди. Ямаршье хизаар-лалтагүйгөөр, ямаршье хорил-логгүйгөөр, ямаршье вето хэрэглэнгүйгөөр хинуул шалгалтын гүйсэхэхэе органине нэгэ хүн толгойлохо ёһотой гэһы байдалда хамааран орохо эрхэтэй байха ёһотой. Ямаршье сагта, ямаршье газарта орохо харгын нээлтэй байха болоно. Хинан шалгаха органуудта бидэнэр нимэ эрхэ байдал би болгохоор бэлэмди. Тон шанга хинуул шалгалттайгаар бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха асуудалай шидхэгдээд байхада бэе бэсээд этиглээдэг лэ болодохо. Тингээд гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ, оршохо байдал бодоонорын тогтоохо болохо. Энэл ушарта нэгэшье орон гү, али бүлэг ороноуд бусад ороноудта доболон орохоёо ноусаар зэбсэгжэхгүй болохо ёһотой.

Манай хараа бодол нимэ. Советскэ Союз хинан шалгаха хэрэг зүбшөөрнэгүй гэжэ Баруунай түлөөлэгшэдэй дабтан дабтан хэлэхэе болхын түлөө энэнтэй бэшэ үшөө ямар тодо мэдүүлгэ хэхэ хэрэгтэйб!

Советскэ Союз хинан шалгаха гурим абаха дурагүй гэжэ ханаанһаа абажа хэлэнэн бүхы үгэнүүд нэгэл юмэ, «сүлөөтэ дэлхэй» гэжэ нэрлэгдэхэ газарта сүлөөтэ ёһоор хүнүүдэ яжа мэхэлдэг бэ гэжэ харуула бшуу. Зүгөөр манай дэлхэй, социалистичека ороноудай дэлхэй бидэнэй ёһотойд хинуул шалгалтын түлөө байһемнай тон найса мэдэнэ. «Сүлөөтэ дэлхэй» «сүлөөтэ мэдээлэй» хэлдэг байхада обществые сүлөөтэ ёһоор мэхэлжэ болохо юм байна. Хүнүүдэ мэхэлжэ төөроулхын зорилгоор тон худал юмэнүүдэ дабтан дабтан байдаг ха. Тингээд ухаан бодолоошье бариха байгаа юмэе манай маанай хэлэнэнхүүгээр бэшэдэг юм байна.

Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар СССР США хоёрой хоорондоо юниин 19-дэ Вашингтондо хэлсэнүүд эхлэхэ. Эгээл мүнөө США-эй талаһаа одоол харюусалгатайгаар хандаха аабза гэжэ найдаха хүсэлтэйбди.

США-гэй президенттэй Вендэ бидэнэй зүбшэн хэлсэн асуудал тушаа би одоол тогтохо хүсэлтэйб. Энэмай ядерна зэбсэг туршалгыг болоуулах хэлсэнүүд тухай асуудал болоно.

Энэ асуудалаар США, Англитай бидэнэр гурбан жэл шахуу Женевэдэ хэлсэнүүдэ хэншье. Хэлсэнүүдэй анхан эхилжэ байха үдэз Баруун гүрэнүүдэй үзэмжэдэ хэлсэнэй проект табяа нэмди. Хэлсэнүүдтэ хабаданан бүхы гүшүүдэй эрилтэнүүдэ энэ проект хангахаар байгаа.

Тингээшье хэлсэнүүдэй болоно байха үдэз Баруун гүрэнүүдэй зарим дура хүсэлтэ янала хангаха гэжэ оролодо бэлэйбди. Теэд тэдэ хэлсэнүүд ямаршье тордохой үрэ үгөөгүй.

Мүнөө шэнэ бэрхшээлүүд би болонхой. Хинуул шалгалта тогтоохо формонууд тухай манай дурадхалыг Баруун гүрэнүүд абахагүйбди гэжэ эрид шууд мэдүүлнэ.

Манай дурадхал ямар удхатайб? Тэрэниень богонөөр тодорхойлон Хэлэхым зүбшөөгт. Туршалгануудыг болоуулах талаар хинуул шалгалтын гүйсэхэхэе органине нэгэ хүн толгойлохо ёһотой гэһы байдалда хамааран орохо эрхэтэй байха ёһотой. Ямаршье сагта, ямаршье газарта орохо харгын нээлтэй байха болоно. Хинан шалгаха органуудта бидэнэр нимэ эрхэ байдал би болгохоор бэлэмди. Тон шанга хинуул шалгалттайгаар бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха асуудалай шидхэгдээд байхада бэе бэсээд этиглээдэг лэ болодохо. Тингээд гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ, оршохо байдал бодоонорын тогтоохо болохо. Энэл ушарта нэгэшье орон гү, али бүлэг ороноуд бусад ороноудта доболон орохоёо ноусаар зэбсэгжэхгүй болохо ёһотой.

Манай хараа бодол нимэ. Советскэ Союз хинан шалгаха хэрэг зүбшөөрнэгүй гэжэ Баруунай түлөөлэгшэдэй дабтан дабтан хэлэхэе болхын түлөө энэнтэй бэшэ үшөө ямар тодо мэдүүлгэ хэхэ хэрэгтэйб!

Советскэ Союз хинан шалгаха гурим абаха дурагүй гэжэ ханаанһаа абажа хэлэнэн бүхы үгэнүүд нэгэл юмэ, «сүлөөтэ дэлхэй» гэжэ нэрлэгдэхэ газарта сүлөөтэ ёһоор хүнүүдэ яжа мэхэлдэг бэ гэжэ харуула бшуу. Зүгөөр манай дэлхэй, социалистичека ороноудай дэлхэй бидэнэй ёһотойд хинуул шалгалтын түлөө байһемнай тон найса мэдэнэ. «Сүлөөтэ дэлхэй» «сүлөөтэ мэдээлэй» хэлдэг байхада обществые сүлөөтэ ёһоор мэхэлжэ болохо юм байна. Хүнүүдэ мэхэлжэ төөроулхын зорилгоор тон худал юмэнүүдэ дабтан дабтан байдаг ха. Тингээд ухаан бодолоошье бариха байгаа юмэе манай маанай хэлэнэнхүүгээр бэшэдэг юм байна.

Буу зэбсэг хуряаха асуудалаар СССР США хоёрой хоорондоо юниин 19-дэ Вашингтондо хэлсэнүүд эхлэхэ. Эгээл мүнөө США-эй талаһаа одоол харюусалгатайгаар хандаха аабза гэжэ найдаха хүсэлтэйбди.

США-гэй президенттэй Вендэ бидэнэй зүбшэн хэлсэн асуудал тушаа би одоол тогтохо хүсэлтэйб. Энэмай ядерна зэбсэг туршалгыг болоуулах хэлсэнүүд тухай асуудал болоно.

Ядерна зэбсэг туршалгыг болоуулах гэжэ ракетно-ядерна дайе уридалан усадха гэһэн хэрэг гээд хүн бүхэндэ эн тодо гэһэн ааб даа. Ядерна зэбсэг туршалгыг хорихо болохо. Теэд энэ зэбсэгэй занасууд хадагалагдажал байха ха юм. Энэ зэбсэгые саашадашье бүтээжэ болохо. Тинмэл хадаа энэ зэбсэг улам эхэл болохо бшуу. Эгээл нимэ болохоороо, ракетно-ядерна дайнай аюул нэмэхэл. Ядерна зэбсэг туршалгыг хорихошье, буу зэбсэг эхээр бүтээжэ хэрэгэй ямар бэ даа хаалта боложо шадахагүй байһанинь элнтэ.

Баруун гүрэнүүдэй тусхай хараа бодолтой байһан тэрэниень ядерна зэбсэг болоуулах тухай Женевын зүблөөнүүдтэ хэлсээ баталха бэрхшээлтэй гэжэ бүхы юмэнүүдэе харахада элн болоно.

Бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха асуудалыг хойшо-дуулангүйгөөр шидхэхэ гэһэн мүнөө үшөө тон шухала хэрэг болоһонхой. Туршалгануудыг болоуулах, бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха асуудалуудыг энэ хоёр шухалын шухала хэрэгтэ хоёр талаһаа суг шидхэхэ гэжэ бидэнэр президенттэ мэдүүлэхэ нэмди. Хинан шалгаха талаар гүйсэхэхэе орган би болгохо тухай нигэжэ үгээс ойлголсоходоннай бэлэн байха. Хүсэдөөр, бүхыдөө буу зэбсэг хуряанан эрхэ байдалда гүрэнүүдэй аюулгүй байха хэрэг ондоогоор лэ харагдаха. Арминууд байхагүйбди. Тинмээ тэрэ гүрэнэй нүгэдлөө довтолхо аюул байхагүй. Энэ талаар хинуул шалгалта тогтоохо тухай Баруун гүрэнүүдэй дурадхалуудыг Советскэ правительство абахаар бэлэн. Ямаршье талаһаа хизаарлалтануудай байхагүйгөөр хараалданан хинан шалгаха гурим бидэнэр найшаабади. Гэхэ зуура газар дээрэ хинуул шалгалта хүүлжэ байһан гүрэн ямаршье хизаарлалтануудыг хэхгүй ёһотой. Ямар бэ даа нэгэ гүрэндэ эсэргүүгээр тагнуул хэһын түлөө хинуул шалгалта хэрэгдэхгүй болоно. Энэндэ одоол ямаршье аюул тохолодологүй. Энэмай эгээл таарамжатай, зүб ушар болохо. Юуб гэхэдэ, арминуудай үгы болоо наа, буу зэбсэг эхээр бэлдэгдэхгүй. Тинмэ хадаа гүрэнүүдтэ ямаршье сэрэгэй нуоцанууд байхагүй. Тэрэл ушарта Баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд манай орондоо ямаршье үдээр орохо аргатай, ямаршье заводто гү, али институтта орожо шадаха. Мүн манайшье түлөөлэгшэд тэдэнэй ороноудта тинмэл эрхэтэй байха.

Бүхыдөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха хэлсэнэй баталагдаагүй байхада ядерна зэбсэг туршалга болоуулах тухай хэлсээ хэхэ арга боломжыг сэнгээтээе хамта үшөө нэгэ шухала ушар тоонгүй гаржа болохогүй. Ядерна зэбсэг туршалгыг болоуулах тухай гурбан гүрэнүүдэй «Советскэ Союз, Америкын Холбоото Штадууд, Англин хоорондоо хэлсэнүүдэй боложол байхада харин Франци туршалгануудыг хэнэ. Бүхы дэлхэй олонинтын, правительствонуудай буруушаалтада анхаралаа тэрэ табинагүй. Иимэ туршалгануудыг хэхгүй гэжэ Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин гүрэнүүдэе уржалга байхада, тэрэ организациин нэгэнтэ бэрхшээл хангаһан шидхэхэригүүдэ Франци дүүргэнгүй. Баруун гүрэнүүдтэй Женевэдэ хайшан гэжэ үгээс ойлголсоход гэжэ боломжолжо байхада манай, эдэ Баруун гүрэнүүдэй союзник Франци ядерна зэбсэг туршалга үргэлжэлүүлжэ байна. Женевэдэ болоһон хэлсэнүүд ямаршье юмэндэ маанашье уялгалнагүй гээд үшөө мэдүүлэг байха юм.

(Үргэлжэлэйн үлдэхэ номерто гараха)

КУЛЬТУРЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ II СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДАЙ АНХАРЛАДА
Бурядай АССР-эй культурын хүдэлмэрилэгшэдэй II съезд мүнөөдэр, юниин 17-нон үглөөнэй 10 часа Улан-Удын оперо, баледэй театрын байшан соо нэгдэхэнь. Комисси.

Вьетнамай Демократичека Республикын премьер-министр Фам Ван Донгын гүрэнэй хэрэгээр Советскэ Союз эрхэхэе байһан тушаа
Советскэ Союз Вьетнамай Демократичека Республика хоёрой хоорондохи аха дүүгэй харилсаа холбоо саашадан үргэлжэн бэхжүүлхын зорилгоор Советскэ правительствын уржалаар премьер-министр ну-

хэр Фам Ван Донг түрүүтэй Вьетнамай Демократичека Республикын правительствена делегати юниин 26-наа июлиин 5 хүрэтэр Советскэ Союз эрхэхэнь. (ТАСС).

Е. А. Фурцева Москвага бусаби
МОСКВА, юниин 15. (ТАСС). СССР-эй Культурын министр Е. А. Фурцева Исланди болон Англи ошоһоноо мүнөөдэр Москва бусажа эрбээ.

СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛЭЭ СОГТОЙ ХУРДАНААР ХҮГЖӨӨЖЭ,

☆☆☆

Соёл культурын түрүүшүүл (зүүн гарнаа): Кяхын аймагай Ранжуровай хүдөөгэй клубыс даагша А. В. ИШИГЕНОВ, Баргажанай аймагай Дэрэонэй арадай театрын артист, уран найханай хүтэлбэрлэгшэ В. Ц. БАТОРОВ.

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ „Бурядай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ“ гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Республикын культурын хөгжөөдө хэрэгтэ габьяатай байһанайн туслаа «Бурядай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ нэмэ хүнүүдтэ олгохо: 1. Баторов Владимир Цыдыпович — Баргажанай аймагай Дэрэонэй арадай театрын артист, хүтэлбэрлэгшэ. 2. Брун Елена Клементьевна — Мухаршээрэй аймагай Шана-Заганай худөөгэй библиотеке даагша.

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэн Орлогшо В. СУЕТИН, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Ч. ДОРЖИЕВ. Улан-Удэ, Советүүдэй Байсан. 1961 оной июнин 15.

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ Соёлой хүдэлмэрилэгшэдые Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

- Соёлой хүгжэлтэдэ амжалта туйлаһанайн туслаа Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар нэмэ хүнүүдые шагнаха: 1. Алмасова Антонина Перфильевна — Прибайкалийн аймагай «Заветы Ильича» колхозой почталдон. 2. Ардаев Санжа Бадархаевич — Закаменай аймагай Санаган хүдөөгэй клубыс даагша. 3. Астраханцева Надежда Дмитриевна — Кабанскын аймагай библиотеке даагша. 4. Баоштейн Павел Исавич — Улан-Удын мяха-консервын комбинатай клубай хүгжэмэй хүтэлбэрлэгшэ. 5. Бурилов Павел Николаевич — Улан-Удын «Электромашин» заводой директор. 6. Бутанов Александр Иванович — Паровоз-вагонно заводой культурын ордоной эстрада оркестрын хүтэлбэрлэгшэ. 7. Варфоломеева Ирина Константиновна — Яруунын аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай киномеханик. 8. Выхрушева Екатерина Петровна — уран найханай бүлгэмдэ хабаадагша. 9. Васильев Иннокентий Матвеевич — Баргажанай аймагай Уреэтай дунда һургуулийн директор. 10. Виноградов Федор Федорович — Яруунын аймагай Пархатын дунда һургуулийн багша. 11. Власов Леонтий Владимирович — КПСС-эй Мухаршээрэй райкомой наяджа секретарь. 12. Гуслинов Нарфон Кириллович — Тарбагатайн аймагай Ежа-Куналейн культурын байшангай директор. 13. Дамбаев Гурдарма Эрдынеевич — Баргажанай аймагай Лениней нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ. 14. Дубровин Иван Кириллович — Задан комбинатай ахалагша инженер, Закаменай арадай театрын артист. 15. Дымбаров Доржидоржиевич — Салынган аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай киномеханик. 16. Жамбалов Гарма Лубсанцэпович — Салынган аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай киномеханик. 17. Жамбалов Гарма Лубсанцэпович — Бурядай АССР-эй культурын министривын киноаппаратууныс залбарилха үйлдэбэрин комбинатай элсээр. 20. Колманов Иван Николаевич — Бурядай хүдөө хоштоной урвалын радиодиажуулагч багшын монтажна участкай бригадир. 21. Комарова Надежда Петровна — Загрийн аймагай Ташаланай худөөгэй библиотеке даагша. 22. Краузе Рудольф Федорович — Задан комбинатай культурын байшангай правленийн түрүүлэгшэ, Закаменай арадай театрын директор. 23. Лаптева Галина Матвеевна — хаалшан, Мухаршээрэй аймагай Лениней нэрэмжэтэ колхозой культбаныс даагша. 24. Михалев Михаил Дмитриевич — түмэр замнадай культурын байшангай уран найханай хүтэлбэрлэгшэ. 25. Мурхонов Бато Лобсанович — Задан аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ. 26. Норбоев Аюша Бодиевич — Яруунын аймагай Исигин совхозой дархан. 27. Перевышина Мария Федоровна — Улан-Удын модной заводой абулаторийн даагша. 28. Поздняков Иван Степанович — Баргажанай аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай киномеханик. 29. Полякова Ида Вольфовна — КПСС-эй Кяхтын райкомой политическа газартай кабинет даагша. 30. Просеришинов Елиа Акимович — Бичурын аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай киномеханик. 31. Сампилов Жамбал Доржиевич — Яруунын аймагай «Коммунизм» колхозой даагша. 32. Санжиев Вүрбазан Нагмитович — Бичурын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь. 33. Сынчуу Нина Георгиевна — Культурын байшангай библиотеке даагша. 34. Санжиев Сэнга Санжиевич — Баргажанай аймагай Карл Марксин нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь. 35. Семенов Цырендоржидоржиевич — Мухаршээрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ. 36. Смирнов Владимир Матвеевич — Бага-Куналейн дунда һургуулийн багша, Бичурын аймагай худөөгэй лекторскэ бүлгэмэй хүтэлбэрлэгшэ. 37. Фомин Георгий Федорович — Бичурын аймагай Бага-Куналейн культурын байшангай директор. 38. Хайдунов Михаил Михайлович — Хорин аймсоведэй гүйсэдкомой культурын таһагай киномеханик. 39. Цыбиков Цырен Очирович — Мухаршээрэй аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ. 40. Эрдынеева Ханда Намжиловна — Хорин аймагай типографиян ахалагша наборщик.

Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэн Орлогшо В. СУЕТИН, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь Ч. ДОРЖИЕВ. Улан-Удэ, Советүүдэй Байсан. 1961 оной июнин 15.

Ганамжа, дурадхалнай...

Соёл культурын хүдэлмэридэ хабаадалсаха гэшэ коммунизмын үедэ ажаруулаха хунуудыс хумуужуулаха айхатар най найхан үүрэгтэй ха юм. Ималта тийм тула би хадаа арбадахы класс дүүргэмээрэ хүдөөгэй клубыс даагшаар хүдөөлхэ гэжэ шийдээд, жэлтүхэй мүнөө ажалажа байнаб. Алташа нотагта хүдөөлхэб. Залуушуушыс олон, зусаалха, хүдөлхыс дуртайнууд. Тэдээр клубыс өлзөгнөгөө зөөрээр болбосон тухэлтэй болгоо, биллиард худалдажа абаад, гүдээд табия. Түлээ һургуулида хөрөөд, мүнөө клубыс бэлдэхэнь. Тийгээд тэрэ түлээ хөрөөдэжэ олоһон мүнгөөрөө хүгжэмэй инструментүүдыс худалдажа абахамнай.

Тээд клубай хүдэлмэриис энгээсэр яаше хизаарлаһын аргасуу. Гол зоригоһоной клуб гэхэдэ, клубыс уршмалтэй зохид болохоһоо гадна, арад нийтын дунда хумуужуулын хүдэлмэри үргэжэ дэлсэтгээдэ ябуулха үлгэтай бишүүбди... Гэбшыс олон бэрхэзээдүүд тохолодоно. Минш даашада 80-аад үрхэтэ бурят айл тоологдодог. Тийгээд нэн түрүүн бурят хэлэн дээрэ найнаар бэлдэхэнь, хумуужуулахы үлгэтай зүжэг, концерт, шүүлэг, дуунуудыс, зүжэг гү, али концерт болсон табиха ушартай бишүүбди. Гэбшыс тиймэ зүйлүүд номой магазинда, культурын таһагтыс үгы шахуу.

Энэн туслаа Культурын министривынхид, уран зохёолдоо саашадаа онсс анхарал хандуулаха ёһотой.

А. ХАНДАЖАПОВ, Мухаршээрэй аймагай Суулгын совхозой Алташын худөөгэй клубыс даагша.

СОЁЛОЙ ДОБТОЛТЫН БОЛЗОР ДҮҮРӨБӨ. УНГЭРӨН ҮЕ СОО АЖАЛШАДЫЕ КОММУНИЗМ ЭНӨӨР ХУМУУЖУУЛГА УЛАМ НАЙЖАРУУЛАХА, КУЛЬТУРЫН ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ МАТЕРИАЛНА БАЗА БОЛОН ХҮДЭЛМЭРИН ОНОЛ АРГААНУУДЫЕ ҮРГЭДХЭХЭ, СОЁЛ БОЛБООРОЛОЙ ХЭРЭГТЭ ҮРГЭН ОЛОННИТЫЕ ЭДӨХИТЭЙГЭЭР ХАБААДУУЛАХА ТАЛААР НИЛЭЭДГҮЙ АЛХАМ ХЭГДЭЭ.

Арбаад жэлдэ хэгдээгүй ажал гурбан жэлэй туршадэ бүтээдэ. Республика дотор 141 клуб ба Культурын ордон, 135 культбаз, 77 библиотеке, 8 кинотеатр, 222 улаан булан баригдаа, үшөө 100 гаран эмхи зургаан мүнөө бодхоодо байхай. Бичурын, Загрийн, Кабанскын, Баутын, Прибайкалийн, Хойто-Байгалай аймагуудта барилгын хүдэлмэри бусад нотагуудлаа булуугаар, аршамтэйгээр ябуулагдаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Мүн нилээд олон колхоз, совхозууд клуб, культбазануудыс түргөөр, найнаар баряа. СССР-эй Верховно Советэй депутат Ж. В. Ванкеевай хүтэлбэридэ Карл Марксин нэрэмжэтэ колхозойнхид 4 культбаз, амаралтын гэр, клуб, гостиница, 2 магазин, нарайлагын гэр, почтын контора, зуулаа байрн гэр аналгагдаа үгөө.

Нита-политическэ болон соёл болбосорой хэмжээ-ябуулануудта ажалнадай айхатар олоһоо хабаадалсад болһон ушарыс соёлой добтологор туйлаһан нилээд өмжөөр гэжэ тоолохоор. Нэгэ жэлшэ дурдаа 1958 ондо республика дотор 1420 уран найханай бүлгэм тоологдог. Тэдэнэ 24 мянган хүн хабаадалсад байгаа. Мүнөө клуб, Культурын ордон болон культбазануудта 2100 уран найханай бүлгэм амхидгадэ, тэдэнэ 47 мянган дуунид, хатарнад, хүгжэмдэ, жүжигтэй хабаадана. Тэдэнэй хүсөөр ажаллашта 17 мянган концерт, жүжэг харуулагдаа. Гадна уран найханай бүлгэмүүд репертуарай ийелнэ удаа, дуунидтай, хатарнадай, жүжигтэй, хүгжэмтэй гүйсэдхэхэ шабадрын нилээд дашалһан байна. Улан-Удын мяха-консервын комбинатай клубай, ПИЗ-гэй Культурын ордоной, Ежа-Куналейн, Хэжэнгын, Юрөөгэй, Яруунын Культурын ордуудай оюун багштан арад зонийнгоо дунда хүндэтэй болонхой.

Һуулай жануудта арадай театрууд амхидхэгдээ. Барханай, Дэрэонэй, Закаменай, Кабанскын, Юрөөгэй арадай театрууд улаа ороо жүжгуудыс табигда болбо. Кабанскын арадай театр А. Н. Островскийн «Без вины виноватые» гэжэ жүжэг нутагайхидтаа харуулаа. Баргажанай аймагай арадай театрууд «Будамшууа», «Сасуутан» гэжэ жүжгуудыс табигда ахилһээр үншэй. Түмэр замнадай культурын ордонойхид Гулак-Артемовскийн «Запорожец за Дунаем» гэжэ оперо өлөөдө бэлдэһэн, снана дээрэ найруулан табигдан байха.

Дуушад, хатарнад, хүгжэмдэ олоһоороо гэшэ. Унгарһон гурвоо жэл соо тэдэнэй тоо 38 мянга болдог олоһоороо юм. Арадай оюун багштанисе шадамар бэрхээр хүтэлбэрилэгшэд Баторов, Галсанов, Громов, Полосова, Шаглар, Соколов, Лубсанова болон бусад уран найханай бүлгэмүүдыс амхидхэхэ хэрэгтэ нилээдгүй габьяатай.

Соёлой добтолог болбосорой хүдэлмэрин нилээд олоо аргануудыс асараа, хаа хаанай арадай культурын, эдүүрыс хамгалтын, худөө ажамын ардам шуудлаха университетүүд нэрэлһэн байна. Олонхи клуб, библиотеке, культбазануудта ажалан түрүүнүүдтэй уулаалга, асуудал харюугай үдэнэ гэхэ мэтэ ходо үнэртэгдэдэг болло.

КУЛЬТБАЗАГУЙ ФЕРМА, БРИГАДА ГҮГЭ ШАХУУ. КУЛЬТБАЗА ГЭШЭ ХУЛИН МАЛШАДЫЕ, ТАРИЯШАДЫЕ КОММУНИЗМ ЭНӨӨР ХУМУУЖУУЛАХА — САГ ҮРГЭЛЭЖЭ ЛЕКЦИ, АНДХАЛ УНГАРАХА, ХАТАР НАЯДА ХАРУУЛАХА, ГАЗЕТА, ЖУРНАЛ, НОМ ХҮДӨӨГЭЙ ЗОНИЙ ДУНДА ТАРАХА БОЛОН БУСАД ФОРМООР СОЁЛ БОЛБООРОЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИ ЯБУУЛАХА, НИТА-ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИ АРАДЫ АЖАЙЛАШТАЙ, АЖАХЫН ЗОРИЛГОНУДАЙ ХОШОХО ХЭРЭГТЭ ХАМЖААДАШГҮЙ ЭХЭ ҮҮРЭГТЭЙ ШАНА ТУХЭЛТЭЙ ЭМХИ ЗУРГААН БАЙЛАНА СОЁЛОЙ ДОБТОЛТЫН ҮДЭИ ИЛАНГАЯ ТОЛООР ХАРУУЛАА ЮМ. КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДА 250 КУЛЬТБАЗА БИИ. КАХТЫН, ХОРИН, МУХАРШЕЭРЭЙ, БАРГАЖАНАЙ АЙМАГУУДАХИ КУЛЬТБАЗАНУУД ИЛАНГАЯ НАЙНААР, АША ҮРЭГТЭЙГӨӨ ХҮДЭЛМЭРИДЭГ БОЛОН.

Манай театруудай, гурнын филармонийн худалмэрин ийелнэ удаа, профессиональна маргэжал угаа эхээр дашаалда. Москва болһон бурят литература, искусствоны дарада артистнарийн туйлаһан амжалта бүхы орон дотороо мадажа болло, искусствонын алыс ажал-йуулагшад правительствын хайрда, хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Эдээр мүнөө өөрынгоо үе сагай хүнүүдэй ажалай батыршаал, абарн зан харуулаһан шаһа жүжгуудыс харуулахын тула ламга хүсөөрөө оролдожо байһан үедо.

Ажалнадай культури, болбосорой дашалдуулаха талаар библиотекнууд эхэ амжалта туйлаа юм. 80 шаһа библиотекэ баригдаа. 1958 ондогһоо хадад миллионор олон ном тэмдэглэй бии, уншангайды тоо түргөөгү түргөөр өмжөөр.

Кабанскын, Салынган аймагуудай, илангайа Ташаланай, Оронгын худөөгэй, ПИЗ-гэй профессонай библиотекэ, мяха-консервын комбинатай дэргэдэх болон бусад библиотеканууд худалмэринишадта, колхозонигуудта, алыс хаангайда уран сэхээр алыс хэдэ соёлой гуламтанууд болбо алыс хэдэ соёлой гуламтанууд болбо шадаа. Эндэ уншангайды конференци, уран зоһөөлэй удана, номой выставка, бусдыс һонорхолтой хэмжээ-ябууланууд таһардгүгү. Мүн худөө ажамын, техникческэ, гостиническэ, уран зоһөөлэй номуудыс ажалнадай дунда таралха, алыс худэлмэришэ аятай туйлаһан номуудыс дэлгэрүүлха, нудал библиотекануудыс амхидхэхэ худэлмэри аршамар табигдаа.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

1960—61 онуудта бүхы колхознигууднай газетэ, журнал захинан байна. 1000 хүн бүхэнэй 922-ынх элдэб хэблэл захиха уншадаг. Мүнөө үедшэ манай аймаг дотор соёлой эмхи зургаануудыс, гэр байрануудыс бариха худэлмэри үргэлжэлһөөр. Тэршэлэн клубууд, библиотекэнуудэй хүмүүжүүлхы үүргэ улам саашада дэшээлүүлхын тула горьтой ажал ябуулагдаа.

КПСС-эй ХХII съездыс, мүн республикын тогтоһоор 40 жэлэй оие угуулан, тусхай хэмжээнүүд баталагдан абтаад, мүнөө бэлүүлэгдэжэ байхай.

Гурбан жэлэй зарим дүнгүүд

1958 ондо 398 киностанова һамди. Мүнөө гэнсээ худөө нутагуудта худэлдэг киностановаһоннай — 528. Хүн бүхэн дунда гээр барадаа 26 дахин кино нэгдэ байһа.

Һү, мяха, тоһо, таряа талца туһоо эрэлхэгээр тэмсэдэг хүдөө ажалнашта кино харуулагдаа өмжөөр анхарал хандуулагдаа. Автомат дээрэ тохолоһон 28 киностанова холын гүүртэ, ферма, бригадтай малшалта, таряашадта кинофильмүүдыс хожомдуулангүй шийшадэг, мүн үдэргөө сансгунуудтай. Гирдуулай, худөө нутагтай кинотеатруудта, клубуудта гэр эрэнгай кино харуулагда болхойди.

Гурбан жэлэй соёлой добтолог зарим дүнгүүд тунша дурдаха гэр, соёл газартай худэлмэри байдалда, колхозуудай, совхозууд болон предриятинуудай ажал тодорхой зорилгонуудта нилээд болло, нигта хоштонийгоор дунда дана гэжэ түрүүн тэмдэглэхэ шадаа. Тийгээд соёлой худэлмэри нилөөр, аша туһа эхэ болон, нигтай партийн организацинууд дамайлар тубалдаг, абаһан үдэгуудта дургаха хэрэгтэй ажалныс шадамарар асуудан. Унгар жэлүүдтэ соёлой худэлмэри үргэжэ мастернууд урган гарла. Кабанскын библиотекэ даагша Н. Б. Иванова, Бага-Куналейн Кяхтын ордоной директор С. Фомин, донгай библиотекануудай худэлмэришад Брун, Комарова болон бусад дүй дуршад дэлгэрүүлха тэдгөөгү худэлмэри хэгдээ.

УНГАРАХА 3 жэл соо библиотекануудай худэлмэришад хурга, хумуужуулаһан байдаг бэнэ амжалта туйлагдаа. Республикын соёл-гэбшэлийн һургуули, хүгжэмэй уншангай дүүргэһэн залуу маргэжалтэй нилээд олоһоороо. 1960 ондо Улан-Удэ нутагай Зүүн Хорин библиотекэ институт калдыс бэлдэхэ хэрэгтэ эхээр нүмэ дээдэ һургуули болло.

Туйлаһан амжалтануудта тоһоо, дутагдануудта дурлангуй шаһаар бэнэ. Соёлой эмхи зургаангай худэлмэришад хүсэд шийшээдгүй асуудалууд олоо. Эгээл энэ тэдгөөр гэхэдэ бүхы худэлмэри ажалтайтай таһарнадай ялса оролдожо ушөөр бираагүйбди. Хонло соёлой гуламтанууд көд совхозуудай, предриятинуудай хон эрчилгонуудта аятай туйлаһан ажалнада нилдэгдгүгү, гаднуу, хатар үлгэһэн үнэргөөдэ тэмсөөр, хумуужуулаһангай габьяатай. Бүхын дашармада аймагуудай, предриятинуудай тэмсөөршэ туйлаһад соёлой худэлмэришад муртай һиталла табиггүй, ажалнадыс амаруулаха, габшэ, коммунистическэ хүмүүжүүлэхэ хэрэгтэ хайна харгээр ханды байһан шадаа.

Манайдай, республикын худэлмэришад улаа тон хүндэтэй профессионай зорилгонууд табигдэ байна. КПСС-эй ХХII съездыс гэр туйлаһан уршамын туйлаһан ажалныс коммунистическэ һургуулишад аятай туйлаһан ажалнада нилдэгдгүгү, гаднуу, хатар үлгэһэн үнэргөөдэ тэмсөөр, хумуужуулаһангай габьяатай. Бүхын дашармада аймагуудай, предриятинуудай тэмсөөршэ туйлаһад соёлой худэлмэришад муртай һиталла табиггүй, ажалнадыс амаруулаха, габшэ, коммунистическэ хүмүүжүүлэхэ хэрэгтэ хайна харгээр ханды байһан шадаа.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

Унгарһон жэлдэ 1336 нудал библиотекэ худөө нутагуудта амхидхэгдэ һэн. Тэдэ библиотеканууд 30 мянга шахуу хүндэ ном үдэгдэ байгаа. Энэ баримта республикын олонхи худөөгэй библиотекануудай худэлмэри харуулаха үгэнэ бэнэ.

СОЁЛ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ХОЁРДОХИ

У Д Э Л М Э Р И Л Э Г Ш Э Д Э Й Х О Ё Р Д О Х И С Ы Е З Д О В Е Т У Е Ы Н Г ӨӨ С О Л О Д О Х Ү Р Э М ӨӨ Р М А Н Д У У Л А Я !

Багшанарай хубита

Дублика дотор сонсохгосойло 3 жэлэй довтолгоной аймагай багшанар тэе хубите оруулалса байна.

Мориной долоон жэуугуулин багшанар энэ горьтойхон хүдэлмэри на. Тэдэнэй үүсхэлээр мектори, радиожурнал, мектори эмхидхэгдэнэн.

Энэй дамжуулдаг радиолууды ажалшад тонхон шагнадаг. Илангаа мунистнууд, комсомол—долоон жэлэй түрүү—«XXII сьездые эрхим араа угтаа», «Шэнэ ту—манай баатар алхам» дамжуулануудта рагнагшад үндэр сэгнэлэе.

Ногоор олон темэтэй түрүүд саг үргэлжэ дамгадаа, радиошангаг—П. Н. Толстойн, В. Г. Белинин, Т. Г. Шевченкин суудтай танилса. Литера, искусствын темнээ, хүдөө ажыхын асуудлар олохон лекцинууд уулагдаа. Жэшэнь, «Монашанан малда юугээн унтайб», «Хайшан гэжэ сэнтэй хү, мяха, нооно бо?» гээн темнүүдээр ажыхын мэргэжэлтэр уншаа.

Изымон пропагандаа мадохон багшанар шударар хабаадлса. Жэуу, Зуун Мориной багша «Газарай эрбесэ», «Наран, юундэ хиртэдэг бэ?», «Шэнэ дуунууд алим бэ?»

Соёлой довтолгын жэлүүдэ манай Юрөөдэ юун хэгдэн байнаб? Манай колхоздо 3 культбаза, стадион, нарийлгын гэртэй больница, гостиница, 100 гаран байрын гэр баригдан, Культурын ордоной харалгын залда уужаа, харууд залгалаа нэмэгдэн. 1960 ондо колхоз хуушан мүнөөр 156 мянган түхэргэй театральна элдэ костюм, хүгжэмэй инструмент болон соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудта шухала хэрэгсэл худалдажа абанан байха юм.

Малшад дунда түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ горьтой анхарал хануулагдаа. Жэшэнь, Сибирин хүдөө ажыхын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хабаадлсан манай түрүү хоншон Б. Д. Батуева, Арадай ажыхын туйлтанууды харуулдаг выставкэдэ хабаадлсан түрүү наалишан Е. Буянтуева гэгшэд манай гуйлгаар, тууламжаар колхозойнгоо бүхи комплексно бригадуудаар яважа, өөһэдүнгөө дүй дүршэл тухай нүхэдтөө хөөржэ үгөөн.

Клубта неделдээ нэгэ удаа, культурануудта—арадаа хоёр дэлин политическэ, хүдөө ажыхын, медицинскэ болон бусад темнүүдээр лекци, элихэлүүд холо үнгэргэгдэдэг. Мун билээр харуулан ойлгуула агитацида наанаа эхээр табиаб. Манай бүхи культбаза, улаан булангууд уриа лозунгуудаар, диаграммуудаар, 1961 ондо абанан социалистическэ уялануудаа амжалттайгаар дүүргэхые урлалхан бусад зүйлүүдээр шэмэглэтэй. Манай республикын, аймагай, колхозой түрүүшүүлэй дүй дүршэлэ зорюулагдан 80 гаран плакат гаргагдан, хаа хаанугуй хадагдан байха.

Культурын ордоной эдэбхитэд хүдөөгэй библиотекын хүдэлмэриг хэдэгдэбшэ, дутуу дунданууд мун лэ олон. Түрэл партингаа түүхэтэ XXII сьездые нэрэтэй түрэтэйгээр угтахын тула аймагай ажалшад хамсыгаа шаман оролсонхой. Тинхэлэ манай багшанаршые гээгдэхэ ёногой.

Ш. Санжеев,
Түнхэнэй айМОНО-гой инспектор.

Анан шадалаараа туналнабди

Анан шадалаараа туналнабди

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын аймагай Юрөөгэй арадай театрын директор Александр Галсанов.

Малшадта таряшадта кино харуула талар ехэ хүдэлмэри хэгдэ. Партийна организаци болон колхозой правленийтэй зүбшэжэ, табигдан графигай ёноор неделдээ хоёр удаа бригадануудта, фермануудта шэнэ фильмууд харуулагдадаг. Соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриг колхозой номолон мунг гаргалжа, малшад түлөөлөгчөөр кино харуулда болохоор үннэйбди.

Юрөөгэй хүдөөгэй библиотекын номой жаса 10 мянган том болоо. 20 гаран гүүртэ, отарануудта нүүдэл библиотекэнүүд бии. Мүнөө олонхи колхозингууднай өөһэдэн библиотектэй болонтоо.

Нитын ёно гурам эбдэдэг, колхозой ажалай заршам хазагайруудад ушарнуудта Культурын ордонойхид комсомолой комитеттэй хамта аршамтэйгээр тэмсэнэ.

Манай колхозой ажабайдал, колхозингуудай ургажа байгаа арилтаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэрээ бүри аршамтэйгээр ябуулахые, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрин элдэб формо, арга методууды саашааа бүри шадалаараа харгалзахые урлална. КПСС-эй XXII сьездые манай артелиин гешүүдэй амжалттайгаар угтахэ хэрэгтэ анан шадалаараа тулалха байханаа найдуулнабди.

А. Галсанов,
Юрөөгэй Культурын ордоной директор.
Сэлэнгын аймаг,
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз.

Колхозин ажалай бригадануудта

Гоёхон байнал даа...

Айл аймагаараа коммунист ажалай нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байхан Алтай нутаг хүржэ, ажалша бэрхэ зоноорнь золгохо гээбэл, Ехэ дабаа дабаха хэрэгтэй юм. Агта морёор урдан галгюулхадэ бэрхэтэйхэн хадан лэ тэрэндэ тимэ хүртэй нэрэ олгоо бээ. Теэд мүнөө автомашинаар табиуулхадэ дабаанай ехэ баганшы байл мэлэгдэхээ болишонхой.

Ехэ дабаа гаталаад, Алтайн гол руу уруудахада угаа гоёхон даа. Бишыхан горхон эндэхи сабшалан, таряалан ундалуулжа, хүхэ ногоон хүнжэлээр бүрхөөжэ, адуу малынь атардуулжа, арьбан далангаар хуяглажа харагдахал. Тээ доошлоходоо Ара дунгууда хүржэ, арба хорин сонхотой томо гэшын байшанда тулажа эрхэдээ, түрүүшээр «энэмнай түрүүшүн байшан юм аа гү даа» гэжэ ханахат. Одоол тингээ ханабал, эндүүрхэт. Тэрэтай наалин зургаандахи гүүртын малшадай культбаза гэшэ.

Удэрэй дүрбэн часай үе нэн. Культбазын урдахана зуу гаран үнээд бэлшээрнээ эрээд, түрүүшын ногооной амта абаншы хаяа, кукурузын силосэй хангалтама үнэрнөө холодохо аргагүй, тэрээгээр жэрлэдэн силос үмхэжэ үзэгдэнэ.

Эгээл энэхэн үедэ, удэшын наалгын урда тээхэнэ фермын хүбүүд, басагад бухиндаагаа гаргахэ гэлэндэл, бумбэгэ абаад, волейбол наадажа оробо. Тэдэнэй хүхилдэжэ байхада хараадшы нуултай бэшэ гэлэндэл, хүгшөөргшые зонинь бумбэгэ алигадажа, энээдэ зугаа үлдэхэн.

Культбазын үүдэ татахаа ябатарта томо гэшын самбар дээрэ тонон шэрээр бэшгэдэн хэдэн үгэнүүдэ обээр жорхибодни... «Эндэ коммунист ажалай наалин б-дахи гүүртын коллектив хүдэлнэ». Үдэнэй нүгөө таладан: «Наалишад, партингаа XXII сьездэ ажалай ямар бэлэг барихатнайб?» гэжэ бэшэтэй байба.

...Культбаза дотор таатай зохиод, заагдан, никелээр гобогдохон түмэр ороноуд дүрбэн ехэ таалга соогуур жэрлэдэнхэй. Табадахи таалгалдан улаан булан. Тэндэнь наалишад, малшад айбан уяланууд тодо ноноор бэшэтэй. дүн харуулгын самбар дээрэ тэрэнэй хэр эргээр дүүргэгдэжэ байханинь харуулагдана. Ута гонзоор стол дээрэ республикын, аймагайн газетэнүүд, элдэб журналууд зохинохоор үдөөтэй, жэрүтэр табатай. Таг дээрэ нүүдэл библиотекын номоуд тэбхылдэнэ. Нэгэ углуундэ наймаалагшагүй магазин. Ханарнь уриа лозунгууд аржылдана.

Хамтын байрын нэгэ таалгала ороходомнай залуу наалишан Норжма Чагдурова «Молодая Гвардия» гэжэ ном уншажа хууба.

— Элэшни хүдэлхэдөөшье гани, теэд заахан лэ сүлөө голловонунда, клубуудташье Ц. Силиловой «Талын инга дуран» гэжэ зурагы нали-булар буулган зуража үлгөөд байдаг.

Тэрэлэн республикнай Культурын байшанууд болон клубууд мүнөө хүртэр мебель муутай. Жэшээлхэдэ, Закаменый аймагай Дуталдурэй клубта орожо үзөө наа гайхалхат. Тэндэ нэгэ адлихан скамейкэнүүдэй орондо табатай модондо адар томо хүднүүдэ буулгажархана наалишнууд, студ, эбдэрхэй табуреткэ гэхэ мэтэ байха.

Имэ дутагданууды усдахын хойнохо манай республикын уран зурашад, бэрхэ дархашууд, соёл культурын хүдэлмэрилгэдэ орлодотой даамайгаар тэмсэхэ, энэ хэрэгтэнь нутагай эмхи зургаанууд, ажыхын хүтэлбэрилгэдэ саг үргэлжэ тулалха заргэтэй.

Ж. Цыреннимаев,
Культурын министретын ахалагша инспектор.

ШЭНЭ ДУУНУУД АЛИМ БЭ?

КПСС-эй ЦК-гэй янвал Пленумэй түүхэтэ тоолые дүүргэхэ хэтэ хубитаяа оруулхын а колхоз, совхоз, бригада, фермануудер ябаконцертнууды халха, хүдөөгэй уран найлай бүлгэмэйхидтэ тулалдуулга абанан байгааб. Энээ дүүргэлтэ болгохын а май, июнь гаранууд Сэлэнгын, Кяхтын айдуудаар яважа эрээб. Жэшэнь, Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз арадай театрта дуу зүгөө бэлдэхэдэнь хамсыга, баха Алтай нота (Кударын совхозой) найханай бүлгэмэйхидтэ тулалжа, хамтынгаа оёр концертнууды табиди. Хүдөөгэй ажалшад баярлаа.

Иргэжэ хүдөө нутагуулар ябахаданин, хэдэ хэдэ дутагданууд элиржэ энэ байна. Бурят шэнэ дуунуудай согсолбори—«Шэнэ дуунуудай ном нээ олдоногүйб, али гадгагүй юм гү?»—гээд нааа олон нүхэд асуугаагүй. Тинхэлэн аргаа ялаа мэлэхэ дуунуудаа бөө бэшэжэ үгэхэ баатэй юм нэм. Жэшээлхэдэ коммунист ажалай мурьин, хоншод, наалишад ай дуунууды тингээжэ бөө нэм. Сэхыень хэлэхэдэ энэ дуунууд үшөөл үсөөр бэшгэдэнэ, номшы болго ёноор гаргагданайгүй шэ ха.

Эн түрүүн уран зохёлоннай хүдөө нутагуудаар мэр ябадаг, тимэ Тула байдал мууса мэлдэгшые бэшэхэ хүзэгөө хүтэргүй ха. Зарим зохёлотой дуунай үгэ захирахашаархад, абаһаар үгэдэггүй. Мун энэ композиторнууд ехэ зэмэ. Тэдэнэр мүнөө үе сагай аялма найхан ажабайдай аялга хүсдөөр сонотой гэшэ гү? Тинхэлэ даа үсөөнөөр бэшэнэ.

мүртөө хүдөөгэй ажалшад дүй гүйсэхэжэ шадыхагүй, элдэб орёо мушхуу аялганууды дайралдан, наанаан соогоо зохёожо, хүн зонинь гомодхоно.

Саашаада уран зохёлшод; композиторнууд гайхамшагта үе сагаа тойбой харуулан уран гоё, удха түгэлдэр дуунууды нэгэн хамта олоор зохёожо, республикынгаа ажалшад ай эрилтэдэ харюусаха ёнотой.

Ц. Хоборков,
БурАССР-эй арадай артист.

КОНКУРСДО. Зураг дээрэ: Ансамбль эол жаргалта ажабайдал тухай дуу гүйсэхэжэ байна. Э. БУЕРАЧНЫН фото.

УРА НАРИШНИЕ ОЙЛГОДОГ, ШЭДЭДЭГ БОЛОХО

Хэнэйше мэдөнээр, урландаа манай бурят арад зон ехэ таруугаар бууага, энэ тэндэ муухан модон гөрнүүд соогоо нарай малтай хамта байдаг байл. Гэр доторой хэрэгсэл шэмэг бэлэй, модон орон, эргэнэ, бурханай, аягын шэрээ, абдар, модон нуулга, шаанга, модон аяга гэхэ мэтэ байдаг нэн.

Мүнөөнэй байдал хаража үзэхэдэ, хүдөө нутагуудай тухал шарай үдэрнөө үдэртэ танихаар бэшэ болбосон түхэлтэй болохо байна. Урдань арба—табан модон гөрнүүдэй хуулан газарнуудта ехэ ехэ тосхон хууринууд, үрэн сэхэ үйлсэ гудамжанууд сэдхэл байсуулан харагдаха. Баха клубууд, эмнэлгын эмхи зургаанууд, библиотеканууд, хургуулинуудай харууд үндэр байшан барилганууд нутаг бүхэндэ жэл бүри улам олоор баригдана.

Айлнуудта орожо үзэхэдэ, баһал олон нугалгатай комод, шифоньер, буфет, диван, радиоприемник, гоё байхан угалзатай ковер, шал шаажан амһарта гэхэ мэтэ гэр доторой шэмэглэл болонхой. Эдэ бүгдэ арад зонийнай ажаһуудалда аяхатбар ехэ хубилалтын болоһые гэршэлэн харуудна.

Гэхэтэй хамта үшөөл дутуу зүйлнүүд олон тохоболдоно. Зарим айлда ороходо, гарай шэмэг болгон ура нарийгүй юма табижархад, үнгэ дүрээр аад, таарамжагүй бүдүүлгээр шэрэн «гобогдоо» байдаг.

Энээн тусгаа мүнөө үедэ дэлгэрэнгүйгээр хөөрөлдэхэ саг—тулажа эрээ. Юундэб гэхэдэ, гоё найханые ойлгон мэдэрхэ хэрэгтэ уран зураг, хугжам, уран зохёлшо гадна, гэр доторой шэмэглэл нилээдгүй ехэ гөрнүүд дүүргэдэг байха ёногой ошуу. Теэд хүн болбол бага балшар наһаннаа хойшо гэртээ ура нарин түхөөрлэгтэй, зохионхон үнгэтэй, нүдэндэ урихан шэмэг зүйлүүдые харахад, ехээр заншажа, оршон тойрон байхан юмнэй гоё найханые найнаар ойлгодог, мэдэрдэг болохо байна ха юм.

Зарим бүхынхид шэнэ гэр барихада тэрэнээ гоёхойн хойнохо оролдожо, сонхынгоо хаалтанууды, карниз, үүдэ гэхэ мэтээ олон янзын муугаар зурагдан «Хүн шубуун» гэхэ мэтын зурагууды, искусстводо ямаршы хабагүй юмнүүдые ханануудараа дүүрэн үлгөөд байдаг лэ, тингээжэ тааруу зохидоор ойдонон угалза гү, али шадмар найнаар зурахан зурагууды юрын хүдөө урихан шэмэг зүйлүүдые харахад, ехээр заншажа, оршон тойрон байхан юмнэй гоё найханые найнаар ойлгодог, мэдэрдэг болохо байна ха юм.

Баһа заримуудта ороходо, орнонойгоо ара талаар томо гэгшээр зурагдан «гурбан баатар» гү, али «Арьятан Бүргэд хоёр» гэхэ мэтын зурагууды татаад байдаг. Иимэ зурагууды гэр соо үлгэхэдэ таарахагүй.

Харин энэней орондо Шишкней гү, али Левитанай зурагай буулгабаринууды үлгэлбэ хураггүй дээрэ нэн. Ура нарийн, уран зурагай зүйлүүдые хэрэглэхэ талаар соёл культурын эмхи зургаанууд саг үргэлжэ жэшэ харуулха ёногой. Гэбэшы зарим аймагуудай Культурын байшанууд, клубууд болон библиотеканууд ура нарийгү, муугаар шэмэглэгдэн байдаг. Жэшээлхэдэ, Хори тосхойн Культурын байшанай хананууды ехэ тулуураар гобогдохон, Тэрэнэ гантиг мрамор шулуунай үнгэ нажаалган шэрэнбэй гээд, олиггүй муухайгаар, ехэ базаар, үнгэнүүдэй ямаршы нилдэггүйгээр, нилдэ эрээлжмээр буданхай. Тиммэнэ энэ байшан соо түрүүшынхөө орохон хүн ханада үлгөөтэй байхан зураг, лозунгууды абанар обээрхогүй. Мун зарим аймагуудай столовонууд соо үзэмжгэй мууханаар зурахан зурагууд дайралдаг. Жэшэнь, Тарбагатайн аймектын столоводо ороходо, В. Васнениной «Гурбан баатарнууд», В. Перовой «Ангушад ай амаралга» гэжэ аяхатбар муугаар буулгагдан зурагууд үлгэтэй байха юм. Хэрбээ Васненин Перов хоёр мүнөө орожо эрээ наа, өөһэдүнгөө зурагууды танихагүй байгаа. Баһа олоншог столловонунда, клубуудташье Ц. Силиловой «Талын инга дуран» гэжэ зурагы нали-булар буулган зуража үлгөөд байдаг.

Тэрэлэн республикнай Культурын байшанууд болон клубууд мүнөө хүртэр мебель муутай. Жэшээлхэдэ, Закаменый аймагай Дуталдурэй клубта орожо үзөө наа гайхалхат. Тэндэ нэгэ адлихан скамейкэнүүдэй орондо табатай модондо адар томо хүднүүдэ буулгажархана наалишнууд, студ, эбдэрхэй табуреткэ гэхэ мэтэ байха.

Имэ дутагданууды усдахын хойнохо манай республикын уран зурашад, бэрхэ дархашууд, соёл культурын хүдэлмэрилгэдэ орлодотой даамайгаар тэмсэхэ, энэ хэрэгтэнь нутагай эмхи зургаанууд, ажыхын хүтэлбэрилгэдэ саг үргэлжэ тулалха заргэтэй.

Ж. Цыреннимаев,
Культурын министретын ахалагша инспектор.

Хэнэйше мэдөнээр, урландаа манай бурят арад зон ехэ таруугаар бууага, энэ тэндэ муухан модон гөрнүүд соогоо нарай малтай хамта байдаг байл. Гэр доторой хэрэгсэл шэмэг бэлэй, модон орон, эргэнэ, бурханай, аягын шэрээ, абдар, модон нуулга, шаанга, модон аяга гэхэ мэтэ байдаг нэн.

Мүнөөнэй байдал хаража үзэхэдэ, хүдөө нутагуудай тухал шарай үдэрнөө үдэртэ танихаар бэшэ болбосон түхэлтэй болохо байна. Урдань арба—табан модон гөрнүүдэй хуулан газарнуудта ехэ ехэ тосхон хууринууд, үрэн сэхэ үйлсэ гудамжанууд сэдхэл байсуулан харагдаха. Баха клубууд, эмнэлгын эмхи зургаанууд, библиотеканууд, хургуулинуудай харууд үндэр байшан барилганууд нутаг бүхэндэ жэл бүри улам олоор баригдана.

Айлнуудта орожо үзэхэдэ, баһал олон нугалгатай комод, шифоньер, буфет, диван, радиоприемник, гоё байхан угалзатай ковер, шал шаажан амһарта гэхэ мэтэ гэр доторой шэмэглэл болонхой. Эдэ бүгдэ арад зонийнай ажаһуудалда аяхатбар ехэ хубилалтын болоһые гэршэлэн харуудна.

Гэхэтэй хамта үшөөл дутуу зүйлнүүд олон тохоболдоно. Зарим айлда ороходо, гарай шэмэг болгон ура нарийгүй юма табижархад, үнгэ дүрээр аад, таарамжагүй бүдүүлгээр шэрэн «гобогдоо» байдаг.

Энээн тусгаа мүнөө үедэ дэлгэрэнгүйгээр хөөрөлдэхэ саг—тулажа эрээ. Юундэб гэхэдэ, гоё найханые ойлгон мэдэрхэ хэрэгтэ уран зураг, хугжам, уран зохёлшо гадна, гэр доторой шэмэглэл нилээдгүй ехэ гөрнүүд дүүргэдэг байха ёногой ошуу. Теэд хүн болбол бага балшар наһаннаа хойшо гэртээ ура нарин түхөөрлэгтэй, зохионхон үнгэтэй, нүдэндэ урихан шэмэг зүйлүүдые харахад, ехээр заншажа, оршон тойрон байхан юмнэй гоё найханые найнаар ойлгодог, мэдэрдэг болохо байна ха юм.

Баһа заримуудта ороходо, орнонойгоо ара талаар томо гэгшээр зурагдан «гурбан баатар» гү, али «Арьятан Бүргэд хоёр» гэхэ мэтын зурагууды татаад байдаг. Иимэ зурагууды гэр соо үлгэхэдэ таарахагүй.

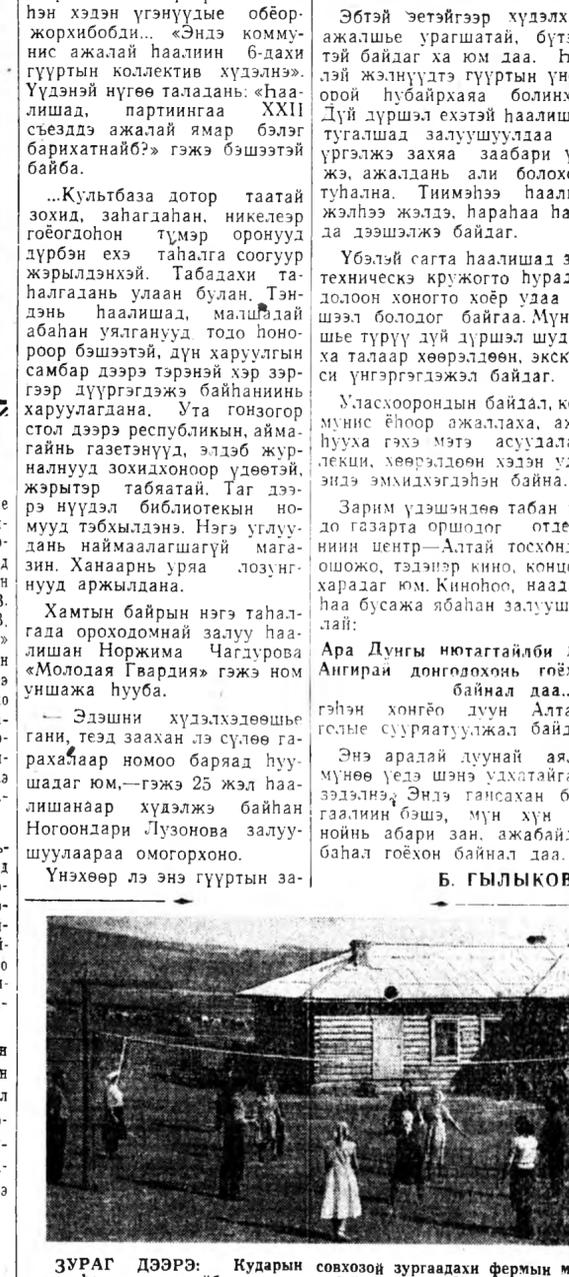
Харин энэней орондо Шишкней гү, али Левитанай зурагай буулгабаринууды үлгэлбэ хураггүй дээрэ нэн. Ура нарийн, уран зурагай зүйлүүдые хэрэглэхэ талаар соёл культурын эмхи зургаанууд саг үргэлжэ жэшэ харуулха ёногой. Гэбэшы зарим аймагуудай Культурын байшанууд, клубууд болон библиотеканууд ура нарийгү, муугаар шэмэглэгдэн байдаг. Жэшээлхэдэ, Хори тосхойн Культурын байшанай хананууды ехэ тулуураар гобогдохон, Тэрэнэ гантиг мрамор шулуунай үнгэ нажаалган шэрэнбэй гээд, олиггүй муухайгаар, ехэ базаар, үнгэнүүдэй ямаршы нилдэггүйгээр, нилдэ эрээлжмээр буданхай. Тиммэнэ энэ байшан соо түрүүшынхөө орохон хүн ханада үлгөөтэй байхан зураг, лозунгууды абанар обээрхогүй. Мун зарим аймагуудай столовонууд соо үзэмжгэй мууханаар зурахан зурагууд дайралдаг. Жэшэнь, Тарбагатайн аймектын столоводо ороходо, В. Васнениной «Гурбан баатарнууд», В. Перовой «Ангушад ай амаралга» гэжэ аяхатбар муугаар буулгагдан зурагууд үлгэтэй байха юм. Хэрбээ Васненин Перов хоёр мүнөө орожо эрээ наа, өөһэдүнгөө зурагууды танихагүй байгаа. Баһа олоншог столловонунда, клубуудташье Ц. Силиловой «Талын инга дуран» гэжэ зурагы нали-булар буулган зуража үлгөөд байдаг.

Тэрэлэн республикнай Культурын байшанууд болон клубууд мүнөө хүртэр мебель муутай. Жэшээлхэдэ, Закаменый аймагай Дуталдурэй клубта орожо үзөө наа гайхалхат. Тэндэ нэгэ адлихан скамейкэнүүдэй орондо табатай модондо адар томо хүднүүдэ буулгажархана наалишнууд, студ, эбдэрхэй табуреткэ гэхэ мэтэ байха.

Имэ дутагданууды усдахын хойнохо манай республикын уран зурашад, бэрхэ дархашууд, соёл культурын хүдэлмэрилгэдэ орлодотой даамайгаар тэмсэхэ, энэ хэрэгтэнь нутагай эмхи зургаанууд, ажыхын хүтэлбэрилгэдэ саг үргэлжэ тулалха заргэтэй.

Ж. Цыреннимаев,
Культурын министретын ахалагша инспектор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кударын совхозой зургаандахи фермын малшад, наалишад волейбол наадажа байна.

С Ы Е З Д Д Э Х А Б А А Д А Г Ш А Д Т А А М А Р М Э Н Д Э !

Мүнөөдөр республикын культурын хүдэлмэрилэгшдэд II сьезд

ОРОЖО ХАЙРЛЫТ...

оньһон аппаратдай хүдэлмэри харуула.

Хуушан монголор бөшгөдөн энэ номыг Москвагай Ленинэй библиотекэһээ микрофильм болгоод бидэндэ эльгэгээ,—гээд тэрэ хөөрэнэ.

Стендүүд дээгүүрн аржылдаһан тоо баримтанууд бидэниг гайхуула. Һүүлэй гурбан жэл соо ном тараалгыг абажа хараханда, республика соомнай 1 миллион 300 мянган хэһэг номууд үзүү олоор хүн зондо хүргэгдэдэг болоо юм байна. Гадна үшөө нэгэ һонирхолтой зүйл бидэнэй анхарал хандуула. Хүдэлмэришэд томо гэгшын фотозураг дээрэ дэлгэтэй номуудыг хаража байба. Хураахаданай:

—Бидэ «Электромашин» гэжэ зэвдтэ «Номууд ажайлэд-баридтайн тухалх» гэһэн заншалта уулзалгын эхи табья һэмдэ. Тус заводой шэнэ продукция гаргадаг болохо хэрэгтэ тухалха гэһэн зорилго табиһан бэлэбди,—гэжэ нүхэр Лоханина ойгуула.

—Тэрэ уулзалгын һүүлээр үшөө хэдэн уулзалга хэбди. Хүдэлмэришэд эхэл бартайгаар бидэниг утгана.

Театрууд... Оперно театрын стэнд дээрэ Бурядай мэдээжэ дуушан СССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоин Гвинейн гурбан пьеса хара шарайтай ажал-йуулагшадтай хамта хуунон омог энеэдэндэ айтхай, ялагар сагаан шүдэнүүдэ харуулан халлан ябана. Байша оной эхээр тэрэнэй бас бүдүүн хоолой Африкын нарата ороонуудыг элдэжэ бэлэй. Энэ манай арадай соёл культурын хөгжэлтэй ошото жэжэ бөшө гү? Х. Намсараевай нэ-

Хоёр хани басагад Байгалай тунгалаг, гүнзгын уһа руу шэртэһөөд байна.

хараханда, мүн лэ хүдөгтэй юрын ажалшад, интеллигенци Х. Намсараевай «Тайшаагай ташуурһаа» эхилээд, П. Шагжинай «Гүрүшын жэл» хүрэтэр бурят эрхм эрхим зүжэгүүдыг нотат зондо табин харуула, хаба шадлаа, халуун габыа бэлитгээ элирхэйлэг байна. Тэдэнэй мэргэн бэлгэ шадбарин дээшэлхынь юрөөжэ зуураа, арадай театр професиональна театр хоёртой хоорондохи илгаагай удагүй баларха байһанда этигэхэ дуран хүрэнэ.

Кинофикация павильон... «Бүхы искусствонуудай дунда кино эгээл олонитын, эгээл шухалан болоно»—гэжэ үшөө хөрбөд ондо Илич хэлээ һэн. Тэдэ үгэнүүдэйнь хурса мэргэн удхын хүсэлдэһые эндэ харанабди. 14 миллион шахуу хүн үнэгэрлэжэ жэлдэ манай республика соо кино хараһан байна. Эһэн аяар хоёр миллионхоор соёлтой довтолгын ажилһан 1958 онойхиноо үзүү болоно бишу. Павильонной дэргэдэ манай республика соо үргөнөөр дэлгэржэ байһан эхэ экранта киноной оньһон аппарат табигданхай. Мүн соёл культурын выставкын нэгэ онсо һонин зүйл хадаа, эндэ эмхидхэгдэһэн гэгээн үдэрэй кино гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Тэндэ зон олоороо сугларна. Гайхал үгы. Юуб гэхэдэ, бага эхэгүй манай арад зон киногүйгөөр байжа шадхаха болонхой ха юм.

Павильонууд... Эндэ бөөн тамир бэхилдэг спортын талаар республика соо туйлагданан эхэ амжалтануудта зориулагданан павильон бии, мүн хажуудан республикын хургуулинуудай хурагшадтай уран гараар бүтээгдэһэн зүйлүүд—трюмо, мебель, бурят угалзатай табюур, мүн бусадһые һонирхолтой зүйлүүд олон. Гадна эндэ Буркопсоез болон бусад худалдаа наймаанай эрхм зургаанууд мүнөө манай республикын ажалшадтай хэрэг-лэмжэдэ нэгтэрэн, гэр соохи байдалһыг халашагүй хүн болоһон янаа бүрин эд бараа табиһай. Тэдэнэй дунда зон һонирхолтой зүйл гэхэдэ—«Рубин-102», «Рекорд» болон бусад маркын телевизорнууд болоно. Телевизион аргаг баханан Улан-Удмын тухал шарай шэмгэлдэг, элдэб дамжуулгануудыг хэдэг болоһонинь соёлтой довтолгын тон онсо туйлалтануудай наган болоно гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Ганса телевизорһы бөшэ, мүн бусад мүнөө үсын гэр байрын зүйлүүд: холодильникууд, радиоприёмникууд, элдэб гоё угалзатай хийбс ковернууд сэгтээ дэлгэн таяагтай. Тэдэнэй саагуур манай республикын ажалшадтай культурна эрилтын хэдэ шэнээн ургаһанай, хэр зэргэ эд бараа абадаг болоһонинь гэршэ тоонууд аржылдана. Тэндэ үшөө нэгэ зүйл бидэнэй анхарал хандуула, тэрэ хадаа—газова плита... Удангүй манай республикын городуудта, зарим хүдөө тосхонуудтаһы тэрэ, үнэхөөрө хоридохи зуун жэлэй пешэн, бүхы бусад пешэнүүдыг турихэ юм.

1960 ондо 31661 лекци уншадга, тэдэндэ хамтадаа 1.411.467 хүн байгаа гэһэн һүр-дэжэ.

А. ЖАМБАЛДОРНИЕВ, манай тухай корп.

Үргэн экрантай кино харуулдаг орёо аппаратура олоной анхарал татана. Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

ХИШЫН саанаһаа

Советскэ Союз ФРГ хоёрой хоорондох худалдаа наймаанай харилсаан

БОНН, июнин 15. (ТАСС). Худалдаа наймаанай, далай-да тамаралгын юрэнхы асуудалнуудаар СССР ФРГ хоёрой хоорондо 1958 оной 28-да баталагдан хэлсэһэй болзорны хойшолуула тухай протоколыг Баруун Германин Бундестаг нэгэн дуугаар баталан абаһан. 1963 оной декабрийн 31 хүрэтэр хэлсэһэй болзорны хойшолуулаар протокол соо хараалагдаа. Машина тухээр элгэнүүдыс, металлнуудыс, юрын хэрэглэлэй эд товарнуудыс, хүсэд болбороруулагдаагүй түүхэй эдүүдыс ФРГ-һээ Советскэ Союзта асаржа байхаар протоколдо хабсаргаданан данса дотор хэлэгдэнхэй. Харин Советскэ Союз ФРГ-дэ шулуу нүүрһэ, орооно таряа үгэхэ байна.

Агаарай дээрмэдэлгын шэнэ ааша

РАБАТ, июнин 15. (ТАСС). Элжирта байһан француз эсэргүүтэ Мароккодо эсэргүү агаарай шэнэ дээрмэдэлгэ хэбэ. Улжда хотодо хойшо 32 модоной газарта үсэгэлдэр һүни француз эсэргүй самолет Марокканай газар бомбодоно. Тингэжэ бомбодоһон машина бута һүрөө. Тэрээн соо ябаһан Марокканай чиновникууд хүндөөр шархатаба. Мүн гэр эбдэрээ, заһамал харгы, телеграфай утаһан һандаргадаа.

Энэ бандит ёһондой довтолготой дашарамдуулан, Мароккын гадаадын хэрэгүүдэй министрество Францин посольстводо ното элгэгээгэ. Иймэ ашануудыг заргыһынь тэрээн соогоо эрид шууд буруушаана.

„Бодото байдалыг хараадаа абанан зүб зам“

Н. С. Хрущевой Дж. Кеннедидэ барюулан һануулгын бэшгүүд тухай гадаадын ороноудта ишгэжэ бэшэнэ

БУДАПЕШТ. Вендэ уулзахада Н. С. Хрущевой Кеннедидэ барюулан Советскэ прайвительствын һануулгын бэшгүүд үнэн бодото байдалыг зүбөөр сэгнэжэ харанан ушар болоно гээд «Мадьяр Немзет» газетэ түрүү бэшгэ соогоо тэмдэглэнэ. Эгээл зүб шиндхэбэри абажа, Европын түбтэ тохолодон Баруун Берлиндэх түймэрэй гуламтыг үгы болгохо хэрэгтэ Германин асуудал тухай совет һануулгын бэшгүүд туһа нэмэри болохо гэжэ «Мадьяр Немзет» бөшөбэ. АФИНЫ. Хрущевой һануулгын бэшгэ уласхоорондын дипломатин түрүү зэргэдэ Берлиней асуудал дахин гаргаба гэжэ «Электрива» газетэ бэшэбэ. Советскэ Союзтай зүбшэжэ, энэ шухала асуудал шиндхэхэ хүсэлтэй эхэл хүсэн Баруун тээ бии гээд газетэ һанамжалаа.

Мүнөө үе сагта тохолодон бодото байдалыг боломжотой зүбөөр хараада абажа, совет һануулгын бэшгүүдтэ хандаха шухала. Тингээд тэрэ бэшгүүд дотор хэлэгдэһэй асуудалнуудаар Советскэ Союзтай хэлсэһүүдыс хэжэ эхилхынь «Авги» газетэ урталба. Германин хоёр гүрэнтэй эбэй хэлсэ баталаад, Баруун Берлинеи сүлөөтэ хот болгоод байбал, эд найрамдал тогтоохо, арадуудай аюулгүй байдал сахиха эргэтэ эхэ туһа нэмэри болохо байгаа гээд тэрэ газетэ саашан бэшэбэ.

ПАРИЖ. Германин, Берлиней асуудал шиндхэхэ тухай һануулгын бэшгүүдтэ Францин правительстводо тэрэ тоо Францин правительстводо Советскэ правительствын шүдэ дурдахалда хайхарамжгүйгөөр хандаа. Реваншист Баруун Германитай Франци харилсаа холбоогоо бэхжүүлээр гэжэ Ив Моро солон тэмдэглэнэ. Де Гол Германин милитаризмыг хөгжөө хэрэгтэ тухална. Тингээд һүүлдэ тэрээнэ СССР-бэшэ социалистическэ ороноудта эсэргүүтээр хэрэглэхэ хүсэлтэй гэжэ бэшэнэ. Иймэ хойшолонтой байһан эб найрамдалда, нэн түрүү Францида аюул тохолодуула.

Пенсионер Ц. Ширабон «Хоншоной гэртэ» ороод байна.

нууд аржыса дэлгэтэй байна. Тэдэнэй дундаһа мэдээжэ болон Х. Намсараевай табан ротиноуд, Ч. Цыдендамбаевай, Д. Батожайн, В. Мунгоновой романууд олоной анхарал хандуула.

— Гурбан жэлэй туршда хэблэһэн номуудайн тираж миллион хахад болоно,—гэжэ номой хэблэлэй хүдэлмэришэн П. С. Гуриянов омогдорон хөөрэнэ. «Механизированне хоорсачетно комплексно бригаданууд»,—гэжэ нэртэй профессор В. Р. Филипповэй брошюрын стэндэ байхада, «худалдт, хаанаһаа олохо гэшөб» гэхэһые зон бии.

Япон арадай ябаган үльгэрһөө

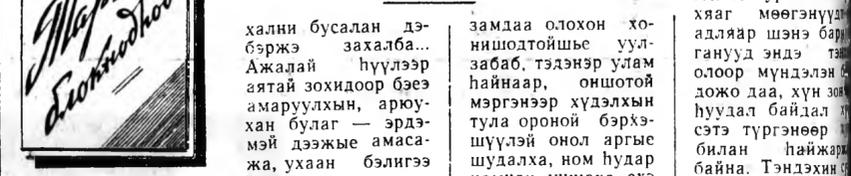
ТЭНЭГ ХОЕР — Мүнөөдөр хотынгоо зонхилогыг хаража зүүдэлэб. Тэрэ шамтай хөөрлөөб. Тинхэдэ нам тээшэ хаража байжа юумэ хэлээ. Гайн болоорой, нам тухай юун гэжэ шамда хэлэбэ гээшэб, хэлыш даа? ҮБЭШТЭЙ ХҮН, ЭРХЭДЭГ ЭЛЖЭГЭН

Убэштэй нэгэ хүн элжэгэ унаад ябаба. Элжэгэниинь эрхээд, байһан газарһаа оройдоо хүдэлбэгүй. Үзөөрэйлши даа, һүни бололгын, шамда ячмень эдюулхэгүйб,—гэжэ тэрэ үбэштэй хүн хэлэбэ. Үдэшлэн гэртээ бусажа эрээд, үнөөхи үбэштэй хүмнай зарсадаа ингэжэ хэлэбэ: —Элжэгэндэ нэгэ хүнэг ячмень үг. Тинхэдэ намайе ячмень үг гэжэ элжэгэндэ бү хэлээрэй, һайн хүн болохот. Тингээгүй һаа элжэгэни намһаа оройдоо айхаяа болихол. (Ородноо оршуулга).

рамжэтэ Бурят драмын театрын монгол хани нүхэдөө абайһан улаан туугууд, мүн элдэб дипломууд нилээд үндэр табсан болон аягалаатай байна. Хатар болон дуунай ансамблин бэрхшүүлээ Горловкын шахтернуудай үгэһэн шахтер ламын гэрэл хара нүүр-һөшдэй халуун сэдхэлэй баясхаланай тэмдэг болон яларна. Манай агуушэ вождь В. И. Лениний роллое орд драмын театрын артист Дубовцевай «Гурбадахы патетическэ» гэжэ Н. Погодиной зүжэгтэ гүйсэдхэжэ байһые харанабди.

Арадай театрууд... Энэ үгыгэ бүри һаа болотор хэшыбэ дуулаагүй ябаа... Харин мүнөө манай республика соо үдэрһөө үдэртэ арадай театруудтай тоо олоһорно. Соёлтой довтолгын үедэ эмхидхэгдэһэн Закаменай арадай театрын (режиссерын В. Соболев) репертуар хараханда, ородой классикуудай пьесануудһаа эхилээд, Арбузовай, Погодиной пьесанууд хүрэтэр тон һонирхолтой зүжэгүд табигданхай байна. Угышыг һаа, Баргажанай аймагай Баргаханай арадай бурят театр абажа

НЭРЫЕНЬ ДАБ ДЭЭРЭ НЭРЛЭНГҮЙ...

Зайргай тосхон эрбэб... Культурын ордон гэгэн аржаран томо гаршаг үндэр гэрий армат доогуур тэбхшээр үлгөтэй харагдана. Баярлажа, бахархажа ябаад, хэрэлсээ богонһынь хэрмэн мэтээр дүүлэн да-

хални бусалан дэ-бэржэ захалба... Ажалдай һүүлээр аятай зохидоор бээе амаруулхын, аруухан булаг — эрдэмэй дээжы амасага, ухаан бэлитгээ һэргэһын орондо архи залгижа, ами бээе доройтуулан, ухаан бодолоо ун ярт уу лһанаа һайрхажа, олоной орожо эрээд, ором дүрэмөө алдажа ябагшадта, тинмэшүүдыг баһа нэггүйхэнөөр тэс-

Энэ клубта ябажа, эрдэм мэргэжэлээ дээшлүүлээб. Биһе баһал архи эрхи хоёроо хаяалби даа.

замдаа олохон хоншоотыг уулзабаб, тэдэнэр улам һайнаар, оншотой мэргэнээр хүдэлхын тула ороной бэрхшүүлэй онол аргыс шудалха, ном һудар намнан уншаха эхэ шуналтай. Энэ үгэсэлынь нотагай библиотекэ хэр зэргэ хангадаг юм ааб гэжэ хэлэһэгүй хэжэ һонирхобоб... Теэд библиотекын хүдэлмэрилэгш гш л энээн тушаа эгтээ нэгтэ анхардаггүй, хонин ажал тухай ямаршы номуудтай байһанаа мэдэхгүй —шодэ байл, шэхэ дулинүүд һуушоо. Холын отаранууд һаа байтагай дүтэ шадаршы хүдэлдэг хоншооты отго ошодоггүй байшоо... Ажабайдалтай гүн һайхан урасхал соо ошорто шэнгэнэ шулуун мэтэ хягташоод, ангаргүйхэн һуухада амар эшхэтэр гээшэб?

Голгүй хэсэр гомдолоодо энэ баримты тэмдэглэн абаа бэлэй. Тин Улан-Удээ бусажа эрээд, Байкало-Кударын ай-

жэ, һэмээхэн хажуугаарын үнэгэршэдтэ, мүн «ордон» гэшые оройлжо һууһан аад, оро бодогүй ондоо тээгүүр зайһанан хүндэ айлбатар хэсэр зэбүүми хүрөө бэлэй. Хойто үдэрһын Зайргайһаа улам зүүжэе табилаулажа Хорин аймагай түбэй столово хүрэгжэ хооллоод, Анаа нотаг оробоб... Таала дайһан унгартан дундихадаад, миралтама олон хонин һүрэгөө сайбалзуулан, мүнгэн тоборюулгата номин хүхэ шэмэг шэнгээр үзэгдэнэ. Харгы

бажа оробоб. Теэд... Хоолойгоороо орбөлтөр хорото харыс залгиһан дүрбэ—табан дүнэн улаан хүбүүд дүтэлхын аргагүй ярашагтайгаар дүрбэ табилдажа байбал... Хэрэгсээнэгүй юм гү тэдэниин, хажуугаарын дүүрэн хүбүүд, басагад дүүежэ, хашалгүйхэн хатар, танта наадажа, һагта унаха юм. Ордоной хандань олохогүйт нэгэшые зохид зураг, лозунг (архиншад хубалзанар тухай ааб даа). Гайхалһынь, барагдажа, уур су-